

Door Jorieke van der Stelt, Arts Internationale Gezondheidszorg & Tropengeneeskunde, huisarts en opgeleid op het gebied van Integrative medicine en Leefstijlgeneeskunde

Oa Betrokken bij:

- Zorg voor Klimaat, onderwijscommissie <https://www.zorgvoorklimaat.nl/commissies/>
- Zorg voor Klimaat, code rood brief en petitie <https://www.zorgvoorklimaat.nl/nieuws/brief-code-rood-zorgprofessionals-luiden-noodklok/>
- LOVAH huisartsen i.o. werkgroep duurzaamheid
- Oprichter LOVAH huisartsen i.o. werkgroep Leefstijl en Preventie
- Med-zero, een collectief van medische commissies die zich inzetten voor duurzaamheid in het onderwijs

Het grootste gezondheidsprobleem allertijden:

Code Rood: "Klimaatcrisis, milieuvervuiling, biodiversiteitsverlies en ongelijkheid grootste bedreiging voor de volksgezondheid".

- [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(21\)01787-6/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(21)01787-6/fulltext)
- <https://www.zorgvoorklimaat.nl/nieuws/brief-code-rood-zorgprofessionals-luiden-noodklok/>

Conclusie 28/2/2022 laatste IPCC rapport:

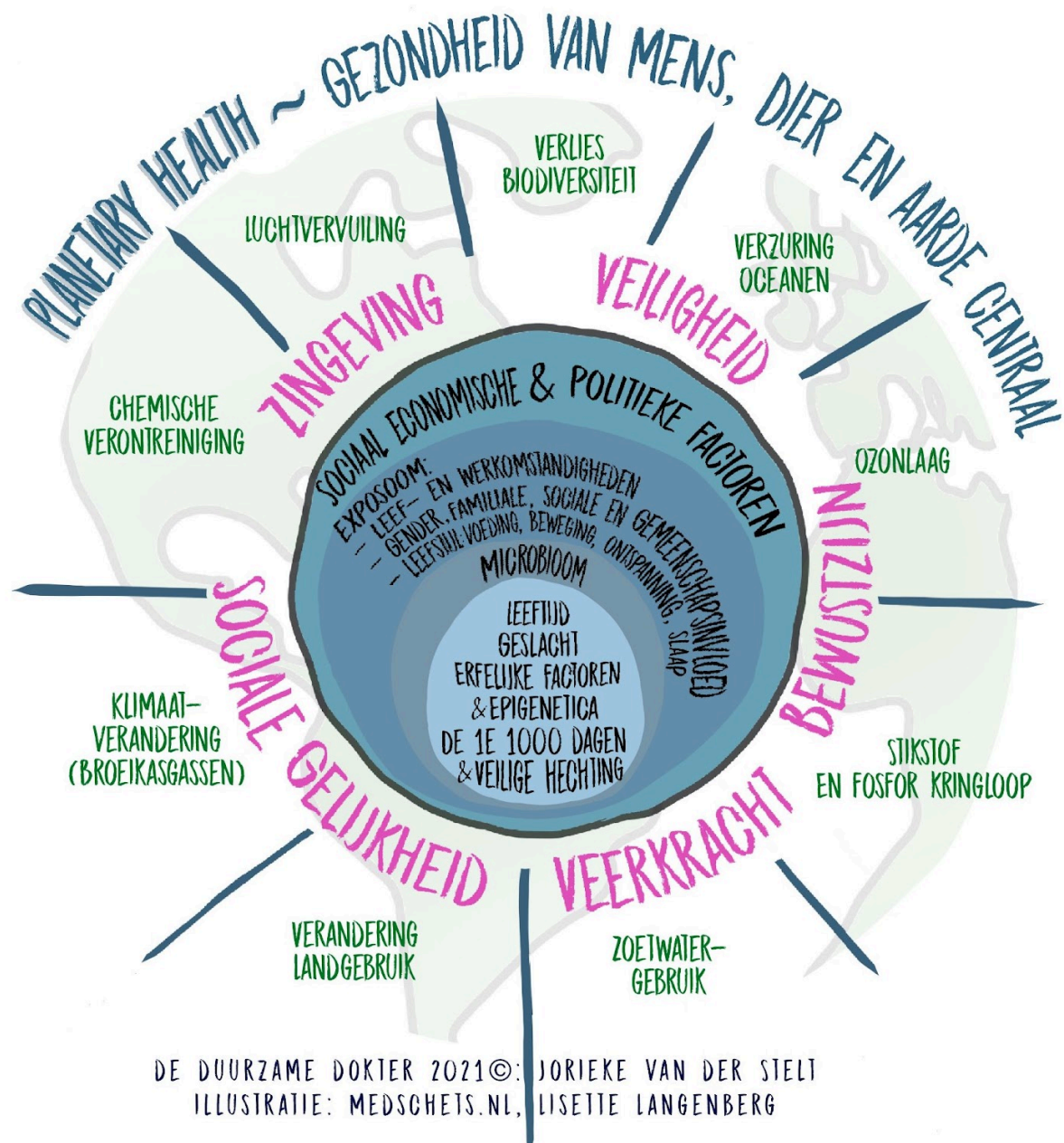
<https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

Samenvatting

<https://www.greenpeace.org.uk/news/5-things-you-need-know-about-the-new-ipcc-report/>

- 1. Climate risks are appearing faster and will get more severe sooner*
- 2. We are not prepared, even for the current impacts, and it's costing lives*
- 3. More warming brings more problems*
- 4. We must restore nature and protect at least 30% of the Earth for it to protect us*
- 5. This is the critical decade for securing a livable, equitable and sustainable future*

Voorstel: naar een geïntegreerde visie op gezondheid binnen de geneeskunde opleiding (zie figuur)

Deze illustratie is mede gebaseerd op het Stockholm Resilience Centre' 'planetary boundaries' concept en het determinanten van gezondheid model van Dahlgren and Whitehead en beoogt een geïntegreerde visie op gezondheid en 'planetary health' binnen de medische en zorgopleidingen aan te dragen. Want zonder het besef van het belang van gezonde ecosystemen voor gezondheid onder de medische beroepsgroep, kunnen artsen onvoldoende uitzoomen op onze belangrijkste determinanten van gezondheid, zullen zorgverleners nog meer moeten dweilen met de kraan open en leren zij niet hoe zij hier verandering in kunnen brengen.

Artsen moeten vaardigheden leren ontwikkelen om op maatschappelijk niveau pleitbezorger voor gezondheid te worden. De focus binnen de opleiding ligt momenteel erg eenzijdig op 'het biomedisch model'; veel dokters komen alleen in actie op het moment dat ziekte zich daadwerkelijk

openbaart en dan het liefst nog met 'quick fixes' pillen of operaties. Leefstijlgeneeskunde en leefomgevingeneeskunde zijn sterk onderbelicht in de geneeskunde - en vervolgoopleidingen. Artsen zijn nu onvoldoende uitgerust met kennis en vaardigheden om effectief invloed te hebben op een individuele gezondheidsvaardigheden en aandacht voor een gezonde omgeving; denk bijv zowel wat betreft gezonde ecosystemen alsmede een gezond, duurzaam en niet-obesogene voedselomgeving.

Aanbevelingen voor de medische en zorgcurricula

Svp oa aandacht voor de volgende bronnen;

- The Association for Medical Education in Europe Consensus Statement planetary health and education for sustainable healthcare, 2021)
- Inventarisatie Eva Visser <https://greenermedischonderwijs.wordpress.com/rapport-inventarisatie-2022/>
- De bijlagen in de code rood brief/petitie 'zorgverleners luiden noodklok' <https://www.zorgvoorklimaat.nl/nieuws/brief-code-rood-zorgprofessionals-luiden-noodklok/>

- Het streven naar duurzaam-medisch handelen. **Planetary health* en duurzaamheid hoort een centrale plaats te krijgen in de haarvaten van ons medisch onderwijs én onderzoek.** Niet alleen als 'studieobject' maar bovenal als belangrijkste oriënterende waarde. Duurzaamheid en preventie zijn immers de waarden die maken dat onze beslissingen toekomst hebben en bieden een perspectief op de houdbaarheid van betaalbare zorg. (* *Planetary Health: Een oplossingsgericht, transdisciplinair vakgebied en een sociale beweging die zich richt op het analyseren en aanpakken van de gevolgen van menselijke verstoringen van de natuurlijke systemen van de aarde voor de menselijke gezondheid en al het leven op aarde* <https://www.planetaryhealthalliance.org/planetary-health>)

- De geneeskunde is in toenemende mate een interdisciplinaire wetenschap geworden. De gezamenlijke inspanningen van meerdere disciplines die lokaal, nationaal en wereldwijd werken om een optimale gezondheid voor mensen, dieren en onze omgeving te bereiken behoort uitdrukkelijk tot het domein van de geneeskunde. Het is belangrijk ons te realiseren dat ziekte en gezondheid een relatie heeft met vrijwel alle van de overige 16 Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

- Onze gezondheid is inherent verbonden met onze, lokale en mondiale, leefomgeving. Helaas wordt deze verwevenheid en bovenal de grenzen van de planeet vaak niet onderkend in de huidige medische wereld. Ons dringende advies is dan ook om de allereerste lessen van onze medische vervolgoopleiding te laten gaan over onze fysieke planetaire grenzen, de 'donut economy', inclusief het belang van sociale gelijkheid voor gezondheidswinst. Vanuit deze basis kan verdere kennis opgebouwd worden in de resterende opleidingsjaren.

- In onze geneeskundeopleidingen is onvoldoende aandacht voor het public health/maatschappelijke volksgezondheidsdenken. Naast het bestuderen van gezondheid en de gezondheidszorg op micro-niveau, dient elke zorgprofessional gedurende de opleiding te leren kijken op meso- en macroniveau. Hierbij staan sociale en omgevingsafhankelijke de-

terminanten van gezondheid* centraal. Na het leggen van deze basis moet expertise ontwikkeld worden om deze kennis om te zetten naar de praktijk. Het is dan ook van belang dat zorgprofessionals niet alleen binnen de spreekkamer, maar ook daarbuiten leren te pleiten en te kunnen samenwerken op het gebied van bevorderen van gezondheid, optimale preventieve maatregelen en duurzaamheid op maatschappelijk en politiek niveau. (*In de Arts Internationale Gezondheidszorg en Tropengeneeskunde wordt het determinanten model van Dahlgren & Whitehead gebruikt als een praktische leidraad/framework)

- Duurzaamheidsdoelen zijn niet vrijblijvend voor de zorg. Alleen met volledige inzet, systeemdenken, samenwerking en duidelijke afspraken op lokaal en overheidsniveau kunnen wij bijdragen aan de kennis over en gezondheid van onze gemeenschap, nu én in de toekomst. De uitwerking van 'wicked problems' binnen de competentie 'Maatschappelijk Handelen' heeft hierin een prominente leidende rol.
- Planetary health onderwijs dient structureel aan elke student onderwezen te worden met aandacht voor het ontwikkelen van kennis, vaardigheden, waaronder continue reflectie (met niet alleen aandacht binnen de opleidingen, maar ook binnen de 'werkcultuur' van de praktijk, ook wel het 'hidden curriculum' genoemd).
- Het onderwijs dient minder ziekte-georiënteerd ('pathogenese') ingestoken te worden en meer gericht te zijn op 'preservatie van gezondheid' ('salutogenese') en veerkracht. Studenten dienen gespreksmodellen, zoals Mijn Positieve Gezondheid en het Leefstijlroer aangereikt te krijgen, met systeemdenken en kennis uit de gedragswetenschappen (voorwaarden voor succesvolle gedragsverandering) als basis. De aanloop naar en het vóórkomen en omkeren van ziekte moet dan ook een belangrijk uitgangspunt zijn. Met name het exposoom, 'leefomgeving geneeskunde', leefstijl-, integrale- en geïntegreerde geneeskunde, aandacht voor het belang van voeding en het microbioom als cruciale schakel tussen een gezonde 'buiten- en binnenwereld', Positieve Gezondheid, de eerste 1000 dagen en aandacht voor de effecten van trauma & Adverse Childhood Experiences (ACEs) zijn thema's die extra aandacht verdienen. Tevens dient het niet-behandelen als een legitieme keuze-optie te moeten worden aangereikt; de meest duurzame zorg is de niet-geleverde zorg.
- Als laatste zijn wij als artsen, verpleegkundigen en verzorgenden als '*most trusted professionals*' een groot rolmodel; wij zijn belangenbehartiger van gezondheid en staan met onze beroepen al jaren op plaats 1 en 2 van meest betrouwbare beroepen-index. Wij zorgverleners zijn met >1 miljoen werkers in Nederland en wij bereiken > 95% van de bevolking. Wij zijn de ogen en oren van de maatschappij; benut daarom dit potentieel door in de opleidingen docenten, studenten en jonge klaren uit te dagen buiten de muren van de (dure) 2e lijn te leren denken en doen. Mits adequaat geschoold en in staat om voldoende 'uit te zoomen' met een generalistische en transdisciplinaire benadering gericht op preventie, is actieve betrokkenheid van deze groep mensen bij maatschappelijke beslissingen belangrijk als het gaat om preventie en duurzaamheid, klimaat en milieu en sociale (on)gelijkheid, gezien de directe relatie met gezondheid. Leer hen vaardigheden voor belangenbehartiging, effectief samenwerken met andere stakeholders en zo de grootste belangenbehartiger voor

gezondheid (in plaats van ziekte) te worden. Mackenbach (voorzitter KNAW-adviescommissie Planetary Health, emeritus hoogleraar maatschappelijke gezondheidszorg) schreef niet voor niets eerder al: 'Politiek is niets anders dan geneeskunde op grote schaal'.